

IRAN 'l'Iran sota la penya'. Es tractaria, per tant, d'un topònim viatger. [Res de viatger: repetició d'un concepte toponímic a l'altre costat de la serra; en aquest, subordinant-lo a la situació d'Esperan sota una penya: fent joc simètric un parell de k. a un i altre costat del vèrtex de 1842 alt.]

b) Nosaltres havíem imaginat una altra via, que creiem ara poc segura, però que volem indicar aquí, encara que solament sigui per evitar que altres s'hi puguin endinsar. Si *Llesp* és *Lez-pe* 'sota l'avenc, sota la cova' (cf. *Top. Boí*, s. v.), *Esperan* podria ser **Lezepe-r-andi* 'sota el gran abisme', 'sota la gran cova'. I, efectivament, la cova hi és, a la partida del Pletiu, al lloc anomenat *la Roca del Covartxo*. Té capacitat per 400 o 500 ovelles i els pastors s'hi soplujaven sovint.¹⁵ És fama que els frares de Lavaix s'hi varen amagar quan van sofrir persecucions. No obstant, això suposaria una falsa separació del mot **Lesperan* com *L'Esperan*. Se sentiria la consonant inicial com l'article romànic i després es prescindiria d'aquest element morfològic. Però aquesta explicació sembla excessivament construïda i no hi ha testimonis d'aquesta suposada L- inicial ni en les més remotes dades documentals. [Així no dóna compte d'aqueixa -r- unitiva; i d'altra banda el sentit d'això seria 'el gran sota-avenc'.²⁵ Fa bé, doncs, d'abandonar-ho.]

c) En les cèdules de l'*Onomasticon*, Coromines insinua una altra possibilitat: *ezpel-andi* 'boixar gran', amb el canvi basc -l- > -r-. Però ell mateix la rebutja, car la l d'aquest mot no devia ésser una consonant «lenis», com la que sofreix el canvi a -r-. Un mot com *ezpeleta* 'boixar' manté intacta la lateral, ço que indica que en l'origen hem de tenir una consonant «fortis», com indiquen els topònims occitans *Aspet* i *Aspret*: «La terminaison alternante -eg/-ei(d)h/-el/-et³⁵ des graphies anciennes prouve en gascon qu'on est parti d'un -ellu ou -elle originaire, et en effet un -l- basque après voyelle ne saurait continuer -l- simple (qui devient -r- aujourd'hui) mais -ll-; cf. *ezpeleta* 'buissière'. C'est donc **ezpelle* 'buis' que nous avons à postuler pour l'aquitain [...] À 7 km. plus au N. qu'*Aspet* on trouve *Aspret*, déjà attesté sous la forme moderne en 1542; cela pourrait être un dérivé du lat. *asper*, mais la proximité avec *Aspet* nous invite à soupçonner qu'il s'agit plutôt d'un aquit. **ezpelleu* équivalent du bq. *ezpeleta*» (així Coromines, *Du nouveau sur la toponymie occitane*, p. 239).

És justa aquesta objecció de Coromines, que li va fer preferir l'opció anterior en *Toponímia de la Vall de Boí*. Ara bé, si llegim atentament el que ell havia dit en l'article dedicat a la toponímia occitana, hi podem trobar una solució: per què no partim d'un **EZPELLE-ANDI* 'el gran boixar', tal com partim d'**ezpelle* en els topònims gascons? Els antics parlars precatalans de les altes valls pirinenques devien tenir grans afinitats amb els parlars gascons. La -LL- esdevé, com en gascó, -r- en topònims palleesos i ribagorçans (cf. Coromines, *E.T.C.* I, p. 132). Fins i tot a *Esperan*, tenim el nom *Casterissol*, aplicat a un turonet on es veuen encara runes del que podia haver

estat un antic castellet. No hi haurà aquí el mateix tractament fonètic, potser aplicat a un ètímon com **CASTELLICEOLU*? Si és així, per què no podem acceptar que un **EZPELL(E)ANDI* hagi donat *Esperan*? Ens sembla aquesta la via més plausible. X. T.

[En *Casterissol*, la -r- es deu a dissim. Tanmateix és veritat que el canvi de -LL- > -r- a la manera gascona es produí també en els topònims a alguns punts extrems de l'Alt Pallars: molts testimonis en *E.T.C.* I, 132; és cert que sembla cosa peculiar de la Vall d'Àneu: ¿també de la banda ribagorçana?, allí se'n troben 2 casos prop de Perves. Sembla que, unes coses per altres, es compensen molt els arguments favorables a les tesis (a) i (c); si bé (a) menys rebuscada. J. C.]

ESPERÓ

S'Esperó, pujol del terme de Selva (Mallorca) (Mapa Mascaró 10A2. Definit «*monte escabroso y elevado*» amb cita de 1838 en la monografia de Ferragut.

Mas de l'Esperó, partida del terme de Talteüll (Rosselló) (xxv, 167.18).

Mas Esperó, partida del terme de Sant Sadurní d'Anoia.

L'Esperó, partida del terme d'Aiguaviva (Matarranya) (*But. Soc. On. Bna.* ix, 1990, pp. 10 i 9). En el mateix terme d'Aiguaviva, l'últim de la llengua, ja quasi aragonès, s'ha registrat el mateix nom també en la variant *Espora*: *Lo Cap d'Espora, la lloma del cap de l'Espora*, forma semblant al port. *espóra*, cast. *espuela*, de la qual es registra també un cas cat. *sporas* en un doc. de 1061 (*DECat* III, 641a47).

ETIM. Semblen resultar d'un ús figurat del mot *esperó* 'cantell de ferro (del cavaller muntat)', en un sentit com 'contrafort d'una muntanya' (com en fr. *éperon*) acció comparable a les de 'castell de proa de les naus', 'cantell d'un edifici' (*DECat* III, 641). J. F. C.

ESPÉS

Població de l'Alta Vall de l'Isàvena, al NE. de la serra del Turbó.

PRON. POP.: *espés*.

DOC. ANT. a. 1159: «cum consensu et uoluntate de Raimon de *Aspes*» (Martín Duque, *Col. Dipl. Obarra*, 160.6); a. 1218: «Donamus unum hominem in uilla *Aspes* qui uocatur Petro Salad» (Martín Duque, *Col. Dipl. Obarra*, 166.6); a. 1218: «Bernardus de *Aspes*» (Martín Duque, *Col. Dipl. Obarra*, 170.2); a. 1232: «B[ernardus] de *Aspes*» (Martín Duque, *Col. Dipl. Obarra*, 174.1); a. 1397: «Gil d'*Espes*» (veí de Bonveí [Tamarit], Utrilla, *Monedaje*, 68).

ETIM. A la capçalera de l'Isàvena trobem el poblet d'*Espés*, en una vall coberta per immenses boscuries (cfr. *E.T.C.* II, 86 i *DECat* III, 642a4). El nom és una substantivació de l'adjectiu català *espés*, usat en el sentit de 'bosquet, espessura'. Coromines ho va re-